

**OPIEKA
MIĘDZYŁUDZKA
W TEORII I PRAKTYCE**

Redakcja naukowa:

**Andrzej Gołębiowski
Piotr Pacuła**

WYDAWNICTWO WIĘCESŁAW

JASŁO 2012

Recenzent

Prof. dr hab. Roman Pelczar

Skład, łamanie i korekta tekstu

Małgorzata Pacuła

Projekt okładki

Piotr Czarny

Copyright by @ Wydawnictwo „WIECESŁAW”

Jasło 2012

ISBN 978-83-63004-12 -5

Tłumaczenie w języku angielskim

mgr Mariola Jurczak

Wydawnictwo i kolportaż

Towarzystwo Przyjaciół AHE
Wydawnictwo „WIECESŁAW”
38 –200 Jasło ul. Sokoła 6
tel. 13 44 63 893

Druk i oprawa

Wydawnictwo RUTHENUS
Biuro: ul. Łukasiewicza 49
38 – 400 Krosno
e-mail: ruthenus@ruthenus.pl
tel. (13) 436 51 00

dr Arkadiusz Durasiewicz

Politechnika Radomska, ROR PTPS : Podmioty państwa odpowiedzialne za rodzinę na przykładzie Polski, Niemiec i Wielkiej Brytanii

Podmioty państwa odpowiedzialne za rodzinę na przykładzie Polski, Niemiec i Wielkiej Brytanii

Wstęp

W literaturze nauk społecznych ugruntowały się takie pojęcia, jak: „nowa instytucjonalna ekonomia”, „instytucjonalny wybór racjonalny”, „instytucjonalne analizy i rozwój”, czy bardziej ogólnie – „nowa analiza instytucjonalna”, lub nowy instytucjonalizm”. Podejście instytucjonalne kładzie nacisk na szczególną rolę, jaką odgrywają instytucje w rozwiązywaniu przez człowieka jego problemów z różnych sfer życia: społecznego, ekonomicznego, politycznego, religijnego itp [BALCERZAK-PARADOWSKA,2004:154]. Większość decyzji i działań, jakie podejmuje jednostka, przebiega zawsze w jakiejś sferze instytucjonalnej. W tym ujęciu członek rodziny – będącej jedną z podstawowych instytucji społecznych – istnieje i działa w określonych ramach instytucjonalnych.

Instytucjonalny porządek społeczny wiąże się z różnymi formami społecznego kapitału i urzeczywistnia się na różnych poziomach.

Fundamentalnym poziomem jest rodzina. Norma, że każdy powinien zrezygnować z korzyści własnych i działać w interesie zbiorowości, ucieleśnia się przede wszystkim w rodzinie. Bezinteresowne działanie członków rodziny w jej interesie jest podstawą funkcjonowania i wzmacniania rodziny. Należy jednak brać pod uwagę, że normy działające pozytywnie w jednym obszarze mogą mieć znaczenie ograniczające w drugim. Zachowanie racjonalne z punktu widzenia jednostki niesie ze sobą szereg różnych konsekwencji dla innych jednostek i całego społeczeństwa.

Owo kształtowanie ludzkiego zachowania to nie tylko ograniczenie wyborów i zmuszanie do zaniechania kierowanego wyłącznie korzyścią własną, ale także nakłanianie do pewnych typów zachowań poprzez system bodźców i zachęt. Reguły instytucjonalne pobudzające i hamujące ludzkie działania przybierają niezliczoną ilość konkretnych form (ekonomicznych, politycznych, społecznych czy kulturowych), przy czym siła ich oddziaływania jest zróżnicowana [BALCERZAK-PARADOWSKA,2004 : 154].

Podmioty polityki rodzinnej w Polsce

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

W skład Ministerstwa wchodzi gabinet polityczny ministra i poszczególne departamenty i biura w tym odpowiedzialne za rodzinę do których należy zaliczyć: [Regulamin organizacyjny Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, § 22] Departament Polityki Rodzinnej (DSR), Departament Pomocy i Integracji Społecznej (DPS).

Departament Polityki Rodzinnej odpowiada za realizację zadań dotyczących świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, postępowań wobec dłużników alimentacyjnych, innych pozaubezpieczeniowych pieniężnych świadczeń socjalnych na rzecz rodziny oraz zadań z zakresu opieki nad dzieckiem i rodzin [Tamże, § 29].

Departament Pomocy i Integracji Społecznej odpowiada za określanie kierunków pomocy społecznej i przygotowywanie standardów w tej sferze oraz monitorowanie wdrażanych rozwiązań [Tamże, § 23]. Do zadań Departamentu należy w szczególności: realizacja zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym w szczególności (monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie, koordynacja działań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, tworzenie koncepcji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenie sprawozdawczości dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie) oraz realizacja zadań w obszarze pomocy społecznej służących przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz integracji społecznej, w tym w szczególności promowanie zatrudnienia socjalnego i instytucji świadczących usługi reintegracji społecznej i zawodowej, wspieranie lokalnych inicjatyw samorządów gmin, i organizacji pozarządowych służących aktywizacji osób z grup szczególnego ryzyka, wspieranie rozwoju alternatywnych form zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem, i wykluczeniem społecznym w sektorze usług społecznych, w tym zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych, udziału w programach prac społecznie użytecznych i robotach

publicznych, promowanie formy wolontariatu w sektorze usług socjalnych realizowanych w systemie pomocy społecznej, wspieranie samorządów gmin i organizacji pozarządowych w przeciwdziałaniu bezdomności).

2. Ministerstwo Edukacji Narodowej

W skład ministerstwa wchodzi Gabinet Polityczny Ministra oraz następujące komórki organizacyjne wspierające rodzinę [Regulamin Organizacyjny Ministerstwa Edukacji Narodowej, Rozdział I – Przepisy ogólne § 5.]: Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania (DKOW), Departament Młodzieży i Organizacji Pozarządowych (DMOP), Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (DKZU), Departament Zwiększenia Szans Edukacyjnych (DZSE), Departament Programów Nauczania i Podręczników (DPN). Ministerstwo i poszczególne departamenty odpowiadają między innymi za realizację prawa do nauki, funkcjonowanie szkolnictwa publicznego i niepublicznego (w tym przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, liceów ogólnokształcących i dwuletnich uzupełniających liceów ogólnokształcących, w tym z oddziałami integracyjnymi, specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych oraz ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych) [Tamże, § 6].

Ponadto w zakresie działania ministerstwa znajdują się zagadnienia i sprawy dotyczące obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, organizacji roku

szkolnego, szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, indywidualnego programu lub toku nauki, wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, wspierania młodzieży uzdolnionej, w tym stypendiów dla uczniów wybitnie uzdolnionych, współpracy z organizacjami pozarządowymi, działającymi w zakresie kształcenia ogólnego dzieci i młodzieży, w tym współpracy z jednostkami organizacyjnymi ochotniczych hufców pracy [Tamże, § 16].

Ponadto prowadzone są działania wspierające rodzinę zwłaszcza w przypadkach zagrożeń w wychowaniu i opiece dzieci i młodzieży prowadzone przed Departament Zwiększenia Szans Edukacyjnych, który odpowiada za funkcjonowanie publicznych i niepublicznych [Tamże, § 27. pkt. 4 oraz 12-14, 20]:

- a) poradni psychologiczno – pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych,
- b) placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (burs, domy wczasów dziecięcych),
- c) młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii.

Ponadto w departamencie tym realizowane są zadania, do których należą zagadnienia i sprawy dotyczące między innymi: rozwoju edukacji obywatelskiej młodzieży, funkcjonowania placówek wychowania pozaszkolnego, w tym pałaców młodzieży, młodzieżowych domów kultury, międzyszkolnych ośrodków sportowych,

ośrodków politechnicznych, ognisk pracy pozaszkolnej, ogrodów jordanowskich oraz pozaszkolnych placówek specjalistycznych, rozwoju ruchu artystycznego młodzieży, zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży [Tamże, § 21, pkt. 17, 25, 27, 31].

Ministerstwo stara się wyrównywać szanse edukacyjne uczniów z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, w tym opracowuje i wdraża krajowe programy interwencyjne i osłonowe, rozwija system pomocy materialnej i pozamaterialnej dla uczniów, w tym pomocy stypendialnej, przestrzegania, upowszechniania i ochrony praw dziecka, i praw ucznia.

Ministerstwo Zdrowia

Minister Zdrowia realizuje reformę zdrowia, czuwa nad stanem zdrowia rodzin poprzez świadczenia zdrowotne i macierzyńskie, profilaktykę, diagnostykę, leczenie i rehabilitację [Auleytner, Głabicka, 2000 : 190].

W skład Ministerstwa wchodzi następujące komórki organizacyjne czuwające nad stanem zdrowia rodzin: Departament Matki i Dziecka (MD), Departament Polityki Zdrowotnej (PZ), Departament Zdrowia Publicznego (ZP), Departament Ubezpieczenia Zdrowotnego (UZ), Departament Organizacji Ochrony Zdrowia (OZ). [Regulamin Organizacyjny Ministerstwa Zdrowia, Rozdział 3 - Zakres działania komórek organizacyjnych Ministerstwa, § 9].

Poszczególne departamenty odpowiadają między innymi za: realizowanie Narodowego Programu Zdrowia we współpracy z administracją rządową, samorządową i organizacjami pozarządowymi, prowadzenie spraw związanych z realizacją przepisów o ochronie zdrowia

psychicznego oraz nadzór nad systemem leczenia odwykowego i leczeniem uzależnień, nadzór nad prowadzeniem spraw związanych z profilaktyczną opieką zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania, prowadzenie spraw związanych z medycyną sportową oraz w zakresie wspierania edukacji zdrowotnej w szkole i rozwoju sieci szkół promujących zdrowie, realizacja zadań wynikających z przepisów o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, koordynowanie działań dotyczących osób niepełnosprawnych, realizacja zadań wynikających z przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, prowadzenie spraw dotyczących problematyki finansowania świadczeń zdrowotnych w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, przygotowywanie nowych rozwiązań systemowych w ochronie zdrowia – ich inicjowanie i wdrażanie, prowadzenie spraw wynikających z nadzoru ministra nad realizacją zadań określonych w przepisach regulujących zasady funkcjonowania uzdrowisk i leczenia w uzdrowiskach, prowadzenie spraw z zakresu rehabilitacji leczniczej, koordynowanie zagadnień z zakresu leczenia specjalistycznego obejmującego obszar specjalistycznej opieki ambulatoryjnej oraz szpitalnej

Ponadto departamenty (w szczególności Matki i Dziecka) wykonują zadania związane z profilaktyczną opieką nad kobietami ciężarnymi, w okresie okołoporodowym, noworodkami, niemowlętami, dziećmi w wieku przedszkolnym oraz dziećmi i młodzieżą szkolną [Tamże, § 20].

Ministerstwo Sprawiedliwości

W Ministerstwie Sprawiedliwości znaczącą rolę w pomocy rodzinie odgrywa Departament Sądów Powszechnych (DSP) [Regulamin Organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości, Rozdział 2 – Zakresy działania i struktura a w szczególności], Wydział Spraw Rodzinnych i Nieletnich. Wydział ten sprawuje przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów rodzinnych i opiekuńczych, w sprawach nieletnich oraz ośrodków kuratorskich. Ponadto do zadań Ministerstwa Sprawiedliwości należy między innymi: rozwijanie działalności profilaktycznej w zakresie sądowych i pozasądowych form walki z przestępczością oraz współdziałanie w tym zakresie z właściwymi organami i instytucjami, stowarzyszeniami i fundacjami, współpraca z instytucjami państwowymi, i pozarządowymi oraz organizacjami społecznymi w zakresie zwalczania demoralizacji dzieci i młodzieży, w zakresie rodziny, opieki, wychowania, i terapii oraz profilaktyki społecznej.

5. Lokalne podmioty polityki rodzinnej

Działania z zakresu pomocy społecznej z mocy ustawy wykonują organy administracji rządowej i samorządowej. Współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi [<http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/institucje>

pomocy-społecznej/jednostki-organizacyjne
dostęp 14.01.2012].

Poza tymi instytucjami istnieją jeszcze instytucje wspomagające rodziny, mające na celu opracowywanie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należą: regionalne ośrodki polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, ośrodki wsparcia, ośrodki interwencji kryzysowej [Macuba, 2009 : 567]:

a) ośrodek pomocy społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej są to jednostki organizacyjne wykonujące zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie;

b) powiatowe centra pomocy rodzinie.

Powiatowe centra pomocy rodzinie są to jednostki organizacyjne wykonujące zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej. Zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie w miastach na prawach powiatu realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej (miejskie ośrodki pomocy rodzinie);

c) regionalne ośrodki polityki społecznej

Na szczeblu województwa istnieją dwie odrębne struktury organizacyjne – administracji rządowej i samorządowej.

Zadania rządowe na szczeblu województwa wykonuje wojewoda. Zadania wojewody w zakresie pomocy

społecznej realizowane są przez wydziały polityki społecznej urzędów wojewódzkich.

Natomiast zadania samorządowe wykonuje marszałek województwa przy pomocy regionalnego ośrodka polityki społecznej - jednostki organizacyjnej powołanej do realizacji zadań pomocy społecznej w województwach samorządowych;

d) domy pomocy społecznej

Dom pomocy społecznej świadczy, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności usługi: bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb. Domy, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie. [http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/institucje-pomocy-spoecznej/jednostki_organizacyjne dostęp 13.01.2012];

e) placówka opiekuńczo – wychowawcza.

Placówka opiekuńczo- wychowawcza zapewnia dzieciom i młodzieży pozbawionym częściowo i całkowicie opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie dzienną lub całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie, jak również wspiera działania rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki.

Placówki ze względu na specyfikę działań dzielą się na:
[Macuba, 2000 : 568].

- **Placówki wsparcia dziennego:**
 - wspierają rodzinę w sprawowaniu jej podstawowych funkcji,
 - zapewniają pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami,
 - współpracują ze szkołą, ośrodkiem pomocy społecznej i innymi instytucjami w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.
- **Placówki interwencyjne** zapewniają dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodziców, znajdującemu się w sytuacji kryzysowej:
 - doraźną, całodobową opiekę,
 - kształcenie dostosowane do jego wieku i możliwości rozwojowych,
 - opiekę i wychowanie do czasu powrotu do rodziny lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, placówce rodzinnej albo placówce socjalizacyjnej.Przygotowują diagnozę stanu psychofizycznego i sytuacji życiowej dziecka oraz ustalają wskazania do dalszej pracy z dzieckiem.
- **Placówki rodzinne:**

Zapewniają dzieciom częściowo lub całkowicie pozbawionym opieki rodziców całodobową opiekę i wychowanie w warunkach zbliżonych do domu rodzinnego oraz opiekę, do czasu powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej lub jego usamodzielnienia.

- **Placówki socjalizacyjne:**
zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie znaleziono rodzinnej opieki zastępczej;

f) ośrodki adopcyjno-opiekuńcze.

Ośrodek adopcyjno - opiekuńczy to:
[<http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/instytucje-pomocy-spoecznej/jednostki-organizacyjne/> dostęp 02.02.2012]

1. Ośrodek lub zespół wsparcia rodziny naturalnej, prowadzący poradnictwo dla dzieci i rodziców oraz terapię rodzinną, w tym dla rodziców dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
2. Ośrodek lub zespół wsparcia rodziny zastępczej lub adopcyjnej, inicjujący i wspomagający zastępcze formy opieki i wychowania rodzinnego, szkolący i kwalifikujący kandydatów na rodzinę zastępczą albo adopcyjną, prowadzący poradnictwo rodzinne i terapię rodzinną dla dzieci i rodziców dzieci umieszczonych w rodzinnej opiece zastępczej;

g) ośrodki wsparcia.

Ośrodek wsparcia jest środowiskową formą pomocy półstacjonarnej służącą utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji, a w szczególności: środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, noclegownie, ośrodki opiekuńcze;

h) ośrodki interwencji kryzysowej.

Rolą ośrodków interwencji kryzysowej jest świadczenie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych, które są dostępne przez całą dobę – osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej – w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności.

Wielkie znaczenie ma tu również szereg różnych instytucji pozarządowych pomagających rodzinom w różnych problemach. Problemami osób niepełnosprawnych zajmują się głównie organizacje pozarządowe, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze, ośrodek pomocy społecznej. Można bowiem stwierdzić, że główną barierą w podejmowaniu pracy przez osoby niepełnosprawne nie wydają się być bariery architektoniczne, dominują bariery społeczne – przekonanie pracodawców o niskiej przydatności i efektywności niepełnosprawnych pracowników. Same osoby niepełnosprawne dostrzegają jednak obiektywne trudności związane z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych, zwłaszcza w ramach otwartego rynku pracy. Działania powyższych instytucji i organizacji zmierzają do zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych, wspomagania w procesie rehabilitacji, likwidacji barier architektonicznych.

Podmioty polityki rodzinnej w Niemczech

Ministerstwo Edukacji i Badań (Bundesministerium für Bildung und Forschung)

Celami i zadaniem ministerstwa jest wspieranie rozwoju intelektualnego, planowanie przyszłych miejsc pracy dla wszystkich osób, w tym rodzin, oraz podnoszenie jakości wykształcenia. Wykorzystując coraz nowsze technologie, ministerstwo chce rozwijać badania, które przyczynią się do polepszenia egzystencji ludzi. Najważniejsze jest zapewnienie środków na przyszłość, a także wykorzystanie wszystkich możliwych umiejętności i zdolności w celu ich realizacji [Hennig ,2000].

Kształcenie, badania, innowacyjność – kształtowanie przyszłości

W ramach swoich kompetencji ministerstwo nadzoruje współpracę różnych instytucji w zakresie nauki, badań, rozwoju i technologii na poziomie europejskim i pozaeuropejskim, tworząc dla wszystkich ludzi, rodzin, dzieci i młodzieży jak najlepsze warunki rozwojowe.

Stworzenie mocnych socjalnie i ekologicznie Niemców

Ministerstwo chce stworzyć Niemcy silne pod względem ekonomicznym, socjalnym i ekologicznym. Dwoma głównymi zadaniami, jak i wyzwaniem są po pierwsze stworzenie kraju silnego ekonomicznie w skali globalnej, tworzenie dla bezrobotnych rodzin i młodzieży nowych miejsc pracy, podniesienie standardu obywateli i rodzin. Drugim celem jest ukierunkowanie działań w

celu zapewnienia godziwych warunków życia dla przyszłych pokoleń.

Odkrywanie nowych talentów – równouprawnienie

Ministerstwo dąży do tego aby w Niemczech byli dobrze wykształceni ludzie na każdym poziomie i w każdej dziedzinie, ponieważ są oni najważniejszym kapitałem na przyszłość. Dobrze wykształceni obywatele są podstawą społecznego, ekonomicznego i kulturalnego rozwoju. Poprzez kształcenie i praktyki określone są także osobiste szanse życiowe, ponieważ wykształcenie to klucz do rynku pracy. Nauka przekazuje wartości i orientuje w świecie, który staje się z dnia na dzień coraz bardziej złożony. Dlatego ministerstwo dąży do jak najlepszego wykształcenia dla wszystkich, niezależnie od miejsca zamieszkania, pochodzenia i dochodu. Ministerstwo dąży do tego, aby [Bundesministerium für Bildung und Forschung – Ziele und Aufgaben (<http://www.bmbf.de>)] rozwój dzieci zaczynała się tak wcześnie, jak to tylko możliwe, wszyscy młodociani mieli wykształcenie, zwiększyła się liczba osób rozpoczynających studia, ludzie wykształceni byli gotowi do pracy międzynarodowej, a kobiety miały równe szanse w nauce i gospodarce.

W ramach kompetencji ministerstwo zajmuje się również [Bundesministerium für Bildung und Forschung – Ziele und Aufgaben (<http://www.bmbf.de>)] aspektami prawnymi kształcenia i rozwoju młodzieży, jak również koordynacją niezbędnych do tego zadań, regulacją głównych założeń szkolnictwa wyższego, planowaniem i rozwojem nauki i badań, prawodawstwem w kwestii kształcenia i dofinansowywania nauki dla dzieci

i młodzieży z rodzin ubogich, tworzeniem międzynarodowej kadry.

Ministerstwo Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend)

Ministerstwo to dąży przede wszystkim do zapewnienia godziwego życia dla wszystkich rodzin i ich dzieci. Chodzi tu zarówno o wspomaganie rodziny poprzez wspieranie jej w różnych kwestiach społecznych, jak i o pomoc społeczną dla tych rodzin. Ponadto ministerstwo dąży do poprawy warunków życia ludzi starszych i do równouprawnienia kobiet w każdej dziedzinie [Bundesministerium für Bildung und Forschung – Ziele und Aufgaben (<http://www.bmbf.de>)].

Ministerstwo dzieli swe zadania pod kątem:

Rodziny [Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend – Aufgaben für Familie (<http://www.bmfsfj.de>)]:

- kształtowanie rozwoju rodziny (zasiłek rodzinny, zasiłek wychowawczy, zasiłek dla samotnie wychowującego rodzica, zasiłek macierzyński),
- reprezentowanie na poziomie rządu interesów rodziny,

- tworzenie lepszych warunków dla rodziców (urlop wychowawczy, zasiłek wychowawczy, dodatek do zasiłku rodzinnego),

- wzmocnienie zasad polityki rodzinnej,

- wzmocnienie roli ojca w rodzinie,

- bezsstresowe wychowanie,

- badania nad lepszym rozwojem i profilaktyką rodzin,

Starszych ludzi [Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend – Aufgaben für Ältere Menschen (<http://www.bmfsfj.de>)]:

- tworzenie projektów mających na celu samodzielne funkcjonowanie starszych osób,
- poprawa stanu prawnego dotyczącego funkcjonowania i warunków osób starszych,
- wspieranie międzynarodowej współpracy na rzecz starszych ludzi,

Równouprawnienia [Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend – Aufgaben für Gleichstellung (<http://www.bmfsfj.de>)]:

- tworzenie programów mających na celu propagowanie równouprawnienia w pracy, polityce, społeczeństwie, jak również zmniejszenie przemocy w stosunku do kobiet,
- wspomaganie organizacji kobiecych,
- tworzenie grup mających na celu zwalczanie przemocy w rodzinie,

Dzieci i młodocianych [Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend – Aufgaben für Kinder und Jugend (<http://www.bmfsfj.de>)]:

nadzór nad prawami dzieci zawartymi w ustawodawstwie,

współpraca w rozwoju i wprowadzaniu europejskich programów dla młodzieży,

powoływanie niezależnych ekspertów pracujących nad rozwojem młodzieży w Niemczech.

Ministerstwo Zdrowia (Bundesministerium für Gesundheit)

Ministerstwo zdrowia jest odpowiedzialne w wielu zakresach politycznych. Prace ministerstwa koncentrują się na tworzeniu ustaw, aktów prawnych i przepisów urzędowych. Przede wszystkim zadaniem ministerstwa jest zapewnienie dostępu do ubezpieczenia chorobowego i społecznego. Jednakże najważniejszym zadaniem jest reforma zdrowotna. W obszarze rodziny ministerstwo jako cel stawia sobie podniesienie jakości usług zdrowotnych oraz wzmocnienie interesów pacjenta, a także stabilizacja w obszarze zdrowotnym. [Bundesministerium für Gesundheit (<http://www.bmg.bund.de>) dostęp 2.02.2012].

Ministerstwo Sprawiedliwości (Bundesministerium für Justiz)

Do zadań Ministerstwa Sprawiedliwości - Bundesministerium der Justiz (<http://www.bmj.bund.de>), w pierwszej kolejności należy tworzenie praw i porad. Opracowuje ono nowe projekty ustaw w zakresie swojej działalności związanej z rodziną, którą jest: prawo obywateli, prawo handlowe i ekonomiczne, prawo karne i rodzinne. Ministerstwo sprawiedliwości w Niemczech odpowiada głównie w zakresie rodziny za „klasyczne” zakresy prawa, do których zaliczamy [Bundesministerium der Justiz – Aufgaben und Organisation des Bundesministeriums der Justiz, InfoBroschüreBMJ, s. 3-4.] : prawa obywatelskie (prawo dłużnika, prawo rodzinne, prawo spadkowe), prawa dotyczące handlu i społeczeństwa (kodeks pracy i prawa autorskie), prawo karne.

5. Urząd opieki społecznej (Sozialamt)

[www.familienhandbuch.de]

Urzędy opieki społecznej istnieją w każdym większym mieście. Ich -kompetencje, jeżeli nie są uregulowane prawnie, mogą różnić się w zależności od regionu czy miasta. Pracownicy urzędu udzielają porad odnośnie pomocy socjalnej, jak również w innych sprawach socjalnych. Urząd poprzez swoje działania stara się pomóc obywatelom, rodzinom, którzy sami nie potrafią sobie zapewnić odpowiednich dochodów potrzebnych do samodzielnej egzystencji. W ramach działalności można uzyskać między innymi pomoc na mieszkanie, żywność, opłaty. W szczególnych

przypadkach można uzyskać wsparcie w postaci dodatku na lekarstwa, dodatku w związku z upośledzeniem, dodatek w związku z ciążą.

Urząd opieki społecznej odpowiada za pomoc w ramach indywidualnej i instytucjonalnej pomocy. Do jej głównych zadań i celów w szczególności należą [Deubner, 1990 : 118]:

- planowanie podstaw indywidualnej i instytucjonalnej pomocy socjalnej w ramach prawa o pomocy socjalnej, definiowanie i tworzenie celów przyszłościowych
- w zakresie pomocy socjalnej,
- planowanie ofert dla potrzebujących pomocy,
- zapewnienie skuteczniejszych i bardziej ekonomicznych systemów finansowania,
- udzielanie pełnomocnictw gminom w sferze
- pośredniego finansowania pomocy społecznej,

- sprawowanie kontroli nad działalnością socjalną gmin,
- planuje środki i obiekty w ramach stworzenia integracji socjalnej.

Podmioty polityki rodzinnej w Wielkiej Brytanii **Ministerstwo Pracy i Ubezpieczeń Społecznych** **(Department for Work and Pensions)**

Ministerstwo dąży do tego, aby dzieci i młodociani mieli w kraju jak najlepszy start w życiu, aby dorastały w bezpiecznych domach i mogły rozwijać swoje zdolności. Jednym z celów ministerstwa jest zakończenie ubóstwa wśród rodzin i dzieci. Ponadto ministerstwo promuje pracę jako najlepszy sposób na dobrobyt. Stara się pomagać ludziom i ubogim rodzinom zdobyć pracę i wspierać tych, którzy nie mogą pracować. [Department for Work and Pensions, *Income Related Benefits: Estimates of Take-Up in 1999–2000*, London 2001]. Ministerstwo pracuje także nad poprawą praw i możliwości rozwoju ludzi niepełnosprawnych. Kolejnym kluczowym celem jest pomoc rodzinom w planowaniu emerytury i zapewnienie im emerytury, jeżeli są w wieku emerytalnym. Wszystko to jest częścią budowania społeczeństwa nie odczuwającego problemów i bez patologii [Department for Work and Pensions (www.dwp.gov.uk)].

Ministerstwo Edukacji i Kształcenia Zawodowego **(Department for Education)** [Department for Education (www.dfes.gov.uk)]

Zostało powołane celem tworzenia szans, uwolnienia potencjału i uzyskiwania perfekcji we wszystkim, co robią i do czego dążą młodzi ludzie.

Ministerstwo zajmuje się szeroką gamą spraw, współpracując z innymi ministerstwami mając na celu sprawy opieki nad dziećmi, jak również sprawami młodych osób.

Szczególnie ministerstwo w zakresie rodziny odpowiada za:

- zapewnienie dzieciom dobrego startu edukacyjnego tak aby miały lepsze fundamenty pod przyszłą naukę,
- umożliwienie wszystkim młodym ludziom rozwoju w takich dziedzinach, które będą im przydatne w dalszej pracy,
- zachęcanie i umożliwianie nauki ludziom starszym, aby mogli poprawić swoje umiejętności i wzbogacić swoje życie.

Żeby osiągnąć powyższe cele, ministerstwo utworzyło szeroką politykę programów opartych o te cele, w ramach jak najszybszej i najefektywniejszej ich realizacji.

Ministerstwo Zdrowia (Department of Health)

Rolą ministerstwa jest polepszanie zdrowia i samopoczucia ludzi w Wielkiej Brytanii. Ministerstwo nadzoruje publiczny fundusz ochrony zdrowia i organizacje pomocy socjalnej w Wielkiej Brytanii. Ogólnie ministerstwo odpowiada za [Department of Health (www.dh.gov.uk)]:

- kierunkowanie działaniami służb zdrowia i opieki społecznej w Wielkiej Brytanii,
- kierowanie i monitorowanie standardów dla usług zdrowotnych i opieki społecznej,

- zapewnienie publicznemu funduszowi ochrony zdrowia i organizacjom pomocy społecznej funduszy, jakie są im potrzebne,
- umożliwienie pacjentom podejmowania decyzji w zakresie zdrowia i opieki społecznej.

Czterema głównymi celami ministerstwa z zakresu pomocy rodzinie są :

1. Zmniejszenie ilości występowania chorób i urazów poprzez:

- współpracę na szczeblu rządowym i lokalnym w celu zapewnienia poprawy zdrowia ludności,
- dostarczanie aktualnych informacji o tym jak zredukować ryzyko urazu lub choroby,
- zachęcanie ludzi do prowadzenia zdrowszego trybu życia,
- podnoszenie standardu życia w celu wydłużenia okresu życia ludzi.

2. Zapewnienie szybkiej opieki poprzez:

- zapewnienie usług zdrowotnych dla ludzi, niezależnie od miejsca zamieszkania,
- redukcję czasu oczekiwania na opiekę medyczną,
- poprawę usług i zarządzania publicznym funduszem ochrony zdrowia,
- zapewnienie opieki zdrowotnej zależnej od potrzeb pacjenta, a nie od stanu jego portfela, miejsca jego zamieszkania czy jego wieku.

3. Umożliwienie ludziom życia na godnym poziomie tak jak to tylko możliwe poprzez:

- dostosowanie opieki do wymagań indywidualnych,
- pomaganie ludziom w prowadzeniu niezależnego życia pomagając im w ich własnych domach,

- prowadzenie efektywnej opieki i pomocy paliatywnej.
4. Wsparcie rozwoju socjalnego dzieci w warunkach rodzinnych poprzez:
- zapobieganie znaczącemu zaniedbywaniu i wykorzystywaniu dzieci,
 - branie odpowiedzialności za dzieci mające kłopoty w rodzinie.

Urząd Skarbowy i Celny (HM Revenue and Customs) *HM Revenue and Customs (www.hmrc.gov.uk)*

Urząd Skarbowy i Celny powstał 18 kwietnia 2005r. po połączeniu urzędu skarbowego i celnego. Urząd funkcjonuje w celu zapewnienia poprawności wypłacanych podatków, jak również, aby zapewnić wypłacanie świadczeń i zasiłków. Urząd zbiera i nadzoruje [Berger A.N., Humphrey D.B., Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research, “European Journal of Operational Research” 1997, nr 98] podatki bezpośrednio płacone przez obywatela lub jego firmę z pieniędzy, które zarabia lub z dochodu, który otrzymuje, podatki pośrednie płacone przez obywatela lub jego firmę z pieniędzy wydanych na dobra lub usługi oraz urząd wypłaca i zarządza zasiłkiem rodzinnym, funduszem powierniczym dziecka, a także innymi zasiłkami świadczeniami przysługującymi rodzinie.

Podsumowanie

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna, w której kształtuje się sfera życia uczuciowego, intelektualnego i duchowego każdego z jej uczestników

odgrywa we współczesnym świecie bardzo ważną rolę. Ze względu na swoje biologiczne zadania jest formą niezastąpioną. Prokreacyjna funkcja rodziny powinna być przedmiotem zainteresowania każdego społeczeństwa, ponieważ jej realizacja pozwala na rozwój ilościowy i zachowanie trwałości społeczeństwa i narodu.

Za politykę rodzinną oraz realizację programu pomocy rodzinie odpowiedzialne są powyższe ministerstwa, urzędy biura i departamenty w każdym z opisywanych państw. Do ich zakresu kompetencji należą między innymi tworzenie ogólnych warunków dla powstania rodzin, tworzenie warunków kształcenia i wychowania młodego pokolenia, tworzenie sprzyjających warunków dla łączenia przez kobiety ról rodzinnych i zawodowych, sprzyjanie normami prawnymi i innymi dostępnymi formami działań, kształtowaniu odpowiedniego układu stosunków pomiędzy rodziną, zespołom instytucji państwowych i społecznych, pełnienie roli czynnika interwencyjnego tam, gdzie ze względów moralnych zagrożone jest spełnienie przez rodzinę jej podstawowych funkcji.

Struktura podmiotów odpowiedzialnych za rodzinę podobna jest w trzech przedstawionych państwach UE. Natomiast zakres działania podmiotów na rzecz rodzin znacznie odbiega w Polsce od standardów występujących w Niemczech czy Wielkiej Brytanii. Wynika to z faktu, że polskie podmioty odpowiedzialne za rodzinę realizują „śladowe” programy i działania o charakterze ideowo-wychowawczym. Spowodowane jest to również brakiem jednolitej i spójnej polityki rodzinnej. Prowadzona w Polsce doraźnie, a nie

długoterminowo polityka rodzinna wpływa niekorzystnie na realizację zadań na rzecz rodzin zarówno o charakterze przedmiotowym jak i podmiotowym.

Wysoka skuteczność i efektywność w realizacji zadań na rzecz rodzin przez podmioty zagraniczne w Niemczech i Wielkiej Brytanii wynika z kompleksowości działań na rzecz rodziny, która uzależniona jest przede wszystkim od istnienia programów resortowych w tych dziedzinach, które mają wpływ na kondycję i jakość życia rodzin. Zaletę prowadzonej w tych państwach wysokorozwiniętej polityki rodzinnej stanowi uwzględnienie wszystkich działań bezpośrednio i pośrednio kształtujących warunki funkcjonowania rodziny.

Podsumowując, należy stwierdzić, że państwo polskie powinno brać przykład z należycie prowadzonej polityki rodzinnej i właściwym podziale jej zadań pomiędzy poszczególne resorty państwowe w krajach zachodnich tj. Niemcy czy Wielka Brytania.

Bibliografia:

Auleytner J., Głabicka K., [2000]; *Polityka społeczna pomiędzy opiekuńczością a pomocniczością*, Warszawa: WSP TWP.

Balcerzak-Paradowska B., (2004), *Rodzina i polityka rodzinna na przełomie wieków*, Warszawa: IPiSS.

Berger A.N., Humphrey D.B., *Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research*, "European Journal of Operational Research" 1997, nr 98.

Department for Work and Pensions, *Income Related Benefits: Estimates of Take-Up in 1999–2000*, London 2001.

Deubner Ch., (1990), *Europäische Einigung und Soziale Frage. Möglichkeiten Europäischer Sozialpolitik*, Frankfurt/M.

Hennig T., (2000), *Die Effektivitet Ökonomischer Politikberatung in Deutschland*, Technische Universität Dresden Deutschland.

Macuba M., (2009), *Instytucjonalne formy opieki zastępczej [w:] Współczesne wyzwania dla lokalnej polityki społecznej* (red.), Marii Gagackiej i Katarzyny Głębickiej, Radom: Politechnika Radomska, PTPS.

Regulaminy

Bundesministerium der Justiz – Aufgaben und Organisation des Bundesministeriums der Justiz;

Bundesministerium für Bildung und Forschung - Aufgaben und Organisation des Bundesministerium für Bildung und Forschung;

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend - Aufgaben und Organisation des Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend;

Bundesministerium für Gesundheit – Aufgaben und Organisation des Bundesministerium für Gesundheit;

Regulamin Organizacyjny Ministerstwa Edukacji Narodowej;

Regulamin organizacyjny Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej;

Regulamin Organizacyjny Ministerstwa
Sprawiedliwości;
Regulamin Organizacyjny Ministerstwa Zdrowia;
Regulation of Department for Education;
Regulation of Department of Health;
Regulation of Department for Work and Pensions.

Strony internetowe

<http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/institucje-pomocy-spoecznej/jednostki-organizacyjne>

<http://www.bmbf.de>

<http://www.bmfsfj.de>

<http://www.bmg.bund.de>

<http://www.bmj.bund.de>

<http://www.familienhandbuch.de>

<http://www.dwp.gov.uk>

<http://www.dfes.gov.uk>

<http://www.dh.gov.uk>

<http://www.hmrc.gov.uk>